

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia määritellään periaatepäätökseksi, joka antaa suuntaviivat eri toimijoiden varautumiselle eli kysymys on ylätasoin kansallisesta varautumisesta strategisesta asiakirjasta. Toisaalta asiakirja sisältää melko konkreettisia kuvauksia toimintoihin liittyvistä vastuista sekä määritelmän yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden toimintamallista.

Uutena kokonaisuutena varautumisen lisäksi käsitellään kykyä vastata häiriötilanteisiin ja kriiseihin, eli vastetta. Elintärkeiden toimintojen ja turvallisuustoimijoiden sijasta painotetaan enemmän itse toimintaa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan tämä valinta on perusteltu ja kannatettava. Häiriötilanteissa vasteen syntyminen edellyttää operatiivisten toimijoiden ja niiden välisen yhteistyön onnistumista. Strategisella tasolla painottuu ministeriöiden vastuu, mutta todellisuudessa vaste häiriötilanteisiin syntyy operatiivisten toimijoiden keskuudessa. Esimerkiksi kunnalle muodostuu lähes poikkeuksetta rooli merkittävämmissä häiriötilanteissa tai niiden jälkitilanteissa.

Toimijoiden väliset johto- ja yhteistyösuhteet ovat matriisimainen rakenne, joka ei kaikilta osin ole selväpiirteinen. Yksi YTS:n selkeä ansio on, että yhteen asiakirjaan on kyetty kuvaamaan tällainen rakenne jollakin tasolla.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia käsittelee varautumista häiriötilanteiden ja niiden vasteen näkökulmasta. Turvallisuuteen liittyviä juurisyytä ja niihin puuttumista ei käsitellä asiakirjassa. Erityisesti sisäiseen turvallisuuteen liittyen juurisyyhin vaikuttaminen on yksi tärkeä osa turvallisuustyötä ruohojuuritasolla.

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ovat pysyneet ennallaan verrattuna edelliseen yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan. Näiden toimintojen kautta riskeihin varautuminen ja niihin tuotettavat vasteet eri toimijoiden toimesta tulevat läpikäydyksi riittävällä tarkkuudella.

Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin voitaisiin harkita otettavasi mukaan ennakoivaa turvallisuutta, jossa keskityttäisiin juurisyihin ja turvallisuusongelmiin vaikuttamiseen ennakoivasti. Nyt aihetta sivutaan ohuesti sisäisen turvallisuuden osuudessa. Esimerkiksi aluehallintovirastoille tehtäväksi laissa annettua alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun (rikosten, onnettomuuksien ja tapaturmien ennaltaehkäisy sekä turvallisuuden tunne) edistämistä ei mainita asiakirjassa lainkaan.

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhat on määritelty kansallisessa riskiarviossa 2023. YTS ei varsinaisesti tuo tähän kokonaisuuteen uutta elementtiä. Strategisella tasolla voisi mahdollisesti tarkastella riskiarvioinnin koko rakennetta ja syntymistä ylhäältä alas.

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen edellyttää toimijoilta kyvykkyyttä vasteen tuottamiseen häiriötilanteissa. Vaste syntyy siitä, että toimijat ovat omassa toiminnassaan varautuneita mutta myös siitä, että yhteistoimintaan on varauduttu ja sitä on harjoiteltu. Yhteistoiminnan merkitystä vasteen tuottamisessa tulisi korostaa, koska strategian ydin kuitenkin pohjimmiltaan on varautumisen yhteistoimintamalli. Yhteistyöstä voisi olla tässä osiossa oma kappaleensa.

Kohdassa 4.4. Turvaamisen johtaminen, tilanneymmärryksen muodostumisessa tulee ulkoisen tilannekuvan lisäksi huomioida myös yhteiskunnan eri osa-alueiden käytännön varautumisen ja vasteiden kyvykkyuden taso eli suorituskyvyn tilannekuva.

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Toimijoiden roolit on tuotu tässä strategiaesityksessä aikaisempaa strategiaa selkeämmin esiin. Myös kuntien rooli on tunnistettu hyvin. Kuntaliitto ehdottaa kuntien rooliin lisättäväksi seuraavaa lausetta ”...sekä nuorisotyöllä. Kunnat vastaavat myös merkittävilta osin alueensa infrastruktuurin toiminnasta ja vuoden 2025 alusta lukien työllisyyspalveluista. Kriinkestävää yhteiskuntarakennetta edistetään....”

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Yleisellä tasolla tässä kappaleessa voisi huomioida muuttuvan lainsäädännön mahdolliset vaikutukset yhteiskunnan turvallisuusstrategiseen ajatteluun ja YTS-periaatepäätöksen tarpeellisuuteen edelleen. Muun muassa laki kriittisen infrastruktuurin häiriönsietokyvystä (CER-laki) käsittelee häiriönsietokyvyn kokonaisuutta, kansallista riskiarviota ja mahdollista uutta kansallista häiriönsietokyvyn strategiaa, joka muuttaa turvallisuuden ohjaamisen strategisia ylätasoa rakenteita.

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

Kohta 2

Kuntaliitto katsoo, että VNTIKE:n tilannekuvan tulisi olla perustana myös kunnille jaettavalle yleistilannekuvulle. Tämä kuitenkin edellyttää mahdollisesti lainsäädännön muuttamista ja myös VNTIKE:n roolin määrittämistä uudelleen. Kunnat eivät saa tällä hetkellä valtiolta mitään tilannekuvaa, eivätkä sitä saaneet edes poikkeusoloissa kuin aivan covidin loppumetreillä muutaman kuukauden ajan.

Kohta 4

Tässä kappaleessa olisi tarpeen kuvata, miten eri toimijat osallistetaan ennakoivaan EU-vaikuttamiseen ja toimintaan.

Kohta 10

Kokonaismaanpuolustuksessa on syytä huomioida siviiliyhteiskunnan tuki puolustusvoimille, etenkin kuntien ja hyvinvointialueiden rooli.

Kohta 27

On syytä harkita myös kuntien mainitseminen yhtenä merkittävänä toimijana julkisen taloudenpidon osalta huomioiden myös, että kunnilla on itsenäinen verotusoikeus.

Kohta 29: Palvelujärjestelmän turvaamisessa tulee huomioida keskeiset toimijat, kunnat ja hyvinvointialueet.

Kohta 35: Viittaukseen VM:n rooliin tulisi liittää myös VN asetuksesta VM:stä (26.6.2003/610) 1 §:n 1 momentin kohta 34, jossa on määritelty VM:n rooli julkisen hallinnon tietoturvan kehittäjänä ja valtionhallinnon tietoturvan ohjaajana.

Kohta 35: Kohdassa on viitattu kyberturvallisuuden koordinaatioryhmään. Se kattaa vain valtionhallinnon ja turvallisuusviranomaiset. Kansallisen kyberturvallisuuden johtamisen ja yhteistoiminnan osalta on selkeä puute, jos ei ole käytettävissä rakenteita myös alue ja paikallishallinnon kanssa tehtävälle kansalliselle yhteistyölle. Samoin aluetasolla (maakunnallinen) olisi hyvä olla riittävät yhteistyörakenteet, joiden puuttumisen voi nähdä puutteena. Näihin rakenteisiin liittyy myös tarve kaksisuuntaiseen tilannetiedon vaihtoon ja siten yhteisen tilanneymmärryksen muodostamiseen kaikkien olennaisten hallinnon tasojen ja viranomaisten välillä.

Kohta 35: Tästä puuttuu viittaukset Digi- ja väestötietoviraston merkittävään rooliin julkisen hallinnon tietoturvallisuuden osalta (vrt VN asetus DVV:stä (2020/53) 4 §:n 1 momentin kohdat 1-3) sekä Huoltovarmuusorganisaation Digipoolin rooliin elinkeinoelämän tietoturvan kehittämisessä. Ne tulisi lisätä.

Kohta 43: Kuntien rooli TE-palveluiden järjestäjänä tulisi kirjata tähän.

Kohta 53: Asiakohtaa tarkastellaan liian kapeasti, toimijoiksi on nimetty vain ministeriöt ja järjestöt. Muun muassa kasvatuksella on merkittävä rooli viestintätaitojen opetuksessa. Kunnilla on valmiuslain mukainen velvoite julkaista valtioneuvoston viestit - myös henkistä kriisinkestävyyttä tukevat viestit. Lisäksi kuntien sekä hyvinvointialueiden viestinnällä on hätätilanteessa merkittävä vaikutus henkiseen kriisinkestävyyteen paikallis- ja aluetasolla.

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

-

Korhonen Ari
Suomen Kuntaliitto ry